

CLAUSEWITZ JA *VOM KRIEGE*

Mika Kerttunen

Carl von Clausewitz (1780–1831) oli preussilainen kenraalimajuri, joka osallistui Napoleonin vastaan käytyihin sotiin ja palveli Preussin armeijassa useissa esikunta-tehtävissä sekä Berliinin yleisen sotakoulun johtajana. Palvelustehtäviensä rinnalla Clausewitz perehtyi sotahistoriaan ja kirjoitti sodan luonteesta, sodan teoriasta ja itse sodankäynnistä. Hänen kuoltuaan koleraan leskeksi jäänyt Marie von Clausewitz koki ja julkaisi käsikirjoitukset vuonna 1832 *Vom Kriege* -nimisenä kahdeksan kirjaa käsittävänä laitoksena.

Valistusajan innoittamana Clausewitz pyrki muodostamaan yleisen ja kattavan sodan teorian, joka olisi perustunut objektiiviseen totuuteen ja todennettavaan tietoon. Hänen argumentointitapansa perustui aikakaudelle tyypilliseen kantilaiseen logiikkaan ja myös hegeliläiseen dialektiikkaan tehden, teoksen keskeneräisyyden lisäksi, *Vom Kriegen* ymmärtämisen haasteelliseksi. Toisilta aloilta lainatut käsitteet (esim. kitka, painopiste, kolmiyhteys ja todennäköisyys) sekä erilliset, rinnakkaiset ja päällekkäiset ajatukset seuraavat toisiaan. Lopputulos kertoo sodan positiivisten lakien löytämisen vaikeudesta, jopa mahdottomuudesta. Teorian merkitys onkin Clausewitzin mukaan siinä, että se valaisee tarkasteltavaa kohdetta, sen runsaita kohteita, ja antaa ihmismielelle, ajattelulle, mahdollisuuden päätyä toteen ja oikeaan lopputulokseen. Teoria ei tarjoa sääntöjä ratkaista sodankäynnin ongelmia.

Nykyajalle merkittävintä ja kestäväintä *Vom Kriegessä* ovat teoksen neljä ensimmäistä kirjaa sekä kahdeksas kirja, joissa käsitellään sodan luonnetta, sotateoriaa, strategiaa ja taistelun merkitystä. Clausewitz painottaa ensinnäkin sodan poliittista luonnetta. Hänelle sodalla on poliitikalle alistettu välinearvo; se on vain keino saavuttaa päämääriä eikä mikään itseisarvo. Tunnetuin Clausewitz-lainaus, ”*sota ei ole mitään muuta kuin politiikan jatkamista lisäämällä siihen uusia keinoja*”, alleviivaa tätä käsitystä.

Kirjoittaessaan sodan luonteesta hän korostaa sodan väkivaltaisuutta, äärimmäisen väkivallan käytön mahdollisuutta. Toisaalta hän painottaa, että tähän sodan teoreettiseen ideaalimalliin ei kuitenkaan päädytä irrationaalisten tekijöiden takia; todellinen sota on väkivaltaista, mutta jotain abstraktia, absoluuttista ja totaalista sotaa vähäisempää. Strategian Clausewitz käsittää opiksi taistelujen käyttämisestä sodan päämäärien hyväksi, ajatteluksi mikä muotoilee sota- ja operaatiosuunnitelmat.

Vastustajan tahdon murtaminen ja sotavoimien tuhoaminen ovat oleellisia sodan tavoitteita, joihin strategian ja taistelujen on pyrittävä. *Vom Kriegessä* nimittäin esitetään sodan, tai ehkä paremminkin sodankäynnin perustekijöiden muodostuvan tahdosta, (maa-)alueesta ja sotilaallisesta voimasta.

Clausewitz ja *Vom Kriege* tulivat yleisesti tunnetuksi ennen ensimmäistä maailmansotaa ja uudelleen kylmän sodan aikana, ja hänestä on tullut Sunzin (Sun Tsu) rinnalla merkittävin sotateoreetikko, jonka ajatuksiin ja käsityksiin jokaisen strategin, sotateoreetikon ja sotateimien johtajan on otettava jollain tavalla kantaa. Maailmansotien välissä Clausewitzia kritisoitiin voimakkaasti, kun länsirintaman kulutussodankäynnin tulkittiin virheellisesti perustuvan hänen ajatuksiinsa totaalista sodasta ja taistelujen ensisijaisuudesta. Tulkintaongelma kumpuaa juuri ideaalisodan ja todellisen sodan käsitteiden sekoittamisesta, mihin sekä keisarillisen Saksan sodanjohto että myöhempi anglosaksinen kritiikki syyllistyivät. Yhdysvaltain asevoimissa Clausewitzin arvo tunnustettiin tappiollisen Vietnamin sodan jälkeen 1970-luvulla. Kylmän sodan jälkeen Clausewitzin on katsottu puolestaan vanhentuneen ei-valtiollisten toimijoiden ja epäsymmetrisen sodankäynnin myötä.

Clausewitzillä ja *Vom Kriegellä* on merkitystä kriisinhallinnankin aikakaudella. Kriisinhallinnan yleistymisen korostaa sotilaallisen voiman käytön ja poliittisten tavoitteiden yhdenmukaisuuden tarvetta; kriisinhallintaan osallistumisenkaan ei saa olla itseisarvoista. Toisaalta on myös tiedostettava taistelujen väistämättömyys sekä väkivallan käytön mahdollisuus niin omaan joukkoon kohdistuvana kuin oman joukon suorittamana. Kitka, sodan sumu sekä sodan sattumanvarainen ja väkivaltainen luonne estävät sodankäynnin ja kriisinhallinnan redusoinnin objektiivisiksi lainalaisuuksiksi tai teknisesti kehittyneillä johtamis-, tiedustelu- ja asejärjestelmillä ennustettaviksi ja hallittaviksi ilmiöiksi. Epäsymmetria pikemminkin vahvistaa Clausewitzin perusteesejä sodan luonteesta kuin asettaa ne kyseenalaiseksi.

Kirjallisuutta:

Carl von Clausewitz, *Vom Kriege*, Cormoran, 2000; ruotsinkielinen käännös, *Om kriget*, Bonniers 2002 ja englanninkielinen käännös *On War* (toim. Michael Howard & Peter Paret), Princeton, 1984.

Antulio J. Echevarria II, *Clausewitz & Contemporary War*, Oxford, 2007.

Colin S. Gray, *Modern Strategy*, Oxford, 1999.

Käsitteet | **Klassikot** | Teoriat | Ilmiöt | Käytännöt | Strategiset asejärjestelmät